

УДК 364.3

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.18>

Володимир САВКА

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027

ORCID: 0009-0000-9095-1325

Бібліографічний опис статті: Савка, В. (2024). Особливості соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 125–130, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.18>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

У статті зазначено, що метою соціального захисту учасників бойових дій є їх забезпечення необхідними ресурсами і послугами для адаптивного та успішного включення в цивільне суспільство. Звернено увагу, що особливість соціального захисту учасників бойових дій полягає у можливостях задовольнити свої соціальні потреби. Окреслено особливості соціального захисту учасників бойових дій в Україні: розгалужена система нормативно-правового забезпечення, що включає як загальне законодавство про соціальне забезпечення громадян, так і спеціальне, яке безпосередньо стосується учасників бойових дій; особливий правовий статус учасників бойових дій як суб'єктів та специфічний суб'єктний склад правовідносин, які виникають під час цього процесу; специфічний елементний склад соціального захисту учасників бойових дій; охоплення фактично всіх сфер суспільного життя; зв'язок із процесом реформування державної системи соціального захисту учасників бойових дій. Зазначено пільги, якими мають право користуватися учасники бойових дій у різних сферах життєдіяльності.

До соціальної складової системи соціального захисту учасників бойових дій віднесено: єдину систему обліку послуг, які отримані учасники бойових дій; підтримку їх фізичного і ментального здоров'я; адаптацію до цивільного життя; інтеграцію в суспільство, родину, громаду, трудові колективи; підтримку осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; забезпечення житлом тощо.

Розглянуто проблемні аспекти у сфері соціального захисту учасників бойових дій, які потребують додаткового вивчення й удосконалення: соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій; питання, які стосуються осіб, зниклих безвісти, та військовополонених – учасників бойових дій; придбання учасниками бойових дій житла шляхом інвестування в об'єкти житлового будівництва; покращення якості надання соціальних послуг, удосконалення нормативно-правової бази у сфері соціального захисту учасників бойових дій відповідно до їх потреб, державних і міжнародних стандартів.

Ключові слова: соціальний захист, учасник бойових дій, соціальна політика, державна ветеранська політика.

Volodymyr SAVKA

PhD Student, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, 2 M. Kryvonosa str, Ternopil, Ukraine, 46027

ORCID: 0000-0002-5793-3069

To cite this article: Savka, V. (2024). Osoblyvosti sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii v Ukraini [Peculiarities of combatants' social protection in Ukraine]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 125–130, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.18>

PECULIARITIES OF COMBATANTS' SOCIAL PROTECTION IN UKRAINE

The article states that the purpose of combatants' social protection is to provide them with the necessary resources and services for adaptive and successful integration into civil society. Attention was drawn to the fact that the feature of combatants' social protection is the ability to meet their social needs. The peculiarities of combatants' social protection in Ukraine are outlined: an extensive system of normative and legal support, which includes both general legislation on social security of citizens, and special legislation which directly concerns combatants; the special legal status of the participants in hostilities as subjects and the specific subject composition of legal relations that arise during this process; specific elemental structure of combatants' social protection; coverage of virtually all spheres of social life; connection with the process of reforming the state system of social protection for combatants. The benefits that combatants have the right to use in various spheres of life are indicated.

The social component of the system of combatants' social protection includes: a unified system of accounting for services received by combatants; supporting their physical and mental health; adaptation to civilian life; integration into society, family, community, work teams; support for persons with disabilities as a result of the war, family members of fallen (deceased) Defenders of Ukraine; provision of housing, etc.

Problematic aspects in the field of combatants' social protection that require additional study and improvement are considered: social and psychological rehabilitation of combatants; issues related to missing persons and prisoners of war – participants in hostilities; acquisition of housing by the participants of hostilities by investing in housing construction facilities; improving the quality of providing social services, improving the legal framework in the field of combatants' social protection in accordance with their needs, state and international standards.

Key words: social protection, combatant, social policy, state veteran policy.

Актуальність проблеми. Станом на 31.05.2024 р. в Україні статус учасника бойових дій з 2014 року надано 694 227 особам, з початку повномасштабного вторгнення – 228 976 особам (Сіпратов, 2024). Рушійною силою для участі у відсічі і стримуванні збройного вторгнення росії, подолання його наслідків, є належний соціальний захист учасників бойових дій (далі – УБД) (Наливайко, 2023). Проблеми, які на сьогоднішній день існують у сфері соціального захисту УБД в Україні, призводять до появи низки процесів, що мають негативний характер: фактична декларативність певних пільг, які надаються; зниження рівня життя УБД; підрив довіри населення до органів влади і держави в цілому (Рада, 2023); потреба в перегляді нормативно-правового забезпечення щодо соціального захисту відповідної категорії громадян тощо (Наливайко, 2023). Однак такий перегляд, у першу чергу, вимагає розуміння сутності та особливостей процесу соціального захисту УБД, що обумовило вибір теми відповідної публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нормативно-правові аспекти соціального захисту УБД є предметом дослідження у наукових працях багатьох учених. У контексті нашого дослідження слід звернути увагу на публікацію К. Спицької, в якій авторкою було опрацьовано нормативно-правові акти з питань соціального захисту УБД в Україні, звернено увагу на необхідність посилення інвестицій держави, місцевого самоврядування, інших суб'єктів у розвиток сучасної реабілітаційної інфраструктури, доведено необхідність розширення можливостей надання додаткових соціальних гарантій УБД на рівні територіальних громад. І. Наливайко також наголошено на потребі розширення можливостей надання додаткових соціальних пільг УБД, а також необхідності удосконалення нормативно-правових механізмів державного управління у сфері соціального захисту учасників бойових дій (Наливайко, 2023).

Досліджуючи питання соціального захисту УБД та їхніх сімей на рівні територіальної громади О. Кравченко та Г. Кучер територіальну громаду в контексті організації соціального захисту УБД розглянуто як соціальне середовище, завдяки якому формується розгалужена система соціальних закладів, імплементується кращий зарубіжний досвід, постійно розширюється спектр соціальних послуг, їх надання відповідно до вимог державних стандартів та орієнтація на задоволення потреб конкретної людини (Кравченко & Кучер, 2022). Л. Воропай проаналізовано міжнародні аспекти формування державної політики у сфері соціального захисту УБД, виокремлено спільні та відмінні риси з українською державною політикою у сфері соціального захисту (Воропай, 2020). В. Халявою досліджено зарубіжні моделі формування та реалізації політики соціального захисту УБД, на основі аналізу яких сформульовано рекомендації щодо удосконалення національної ветеранської соціальної політики (Халява, 2022).

В останні роки сфера соціального захисту УБД зазнає суттєвих змін, однак на цьому етапі відповідні зміни не є достатніми, що позначається на добробуті військовослужбовців, знижує їх мотивацію та породжує невдоволеність (Пурик, 2022). На думку Р. Пінчук та О. Письменної, переосмисленню потреб і форм підтримки УБД сприяє поглиблене розуміння специфіки проблем функціонування недосконалої системи їх державної підтримки (Пінчук & Письменна, 2019). Отже, вивчення особливостей соціального захисту УБД, їх аналіз дозволить виокремити певні аспекти щодо подальшого законодавчого регулювання відносин у сфері їх підтримки і соціального захисту.

Мета дослідження – визначення особливостей соціального захисту УБД в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ст. 5 Закону України «Про статус ветеранів

війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-ХІІ (зі змінами) визначено, що учасники бойових дій – це «особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час» (Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, 1993).

Забезпечення соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, гарантовано ст. 17, п. 3 Конституції України (Конституція України, 1996). Відповідно до ст. 1. Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ (зі змінами) соціальний захист військовослужбовців є діяльністю (функцією) держави, яка «спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі» (Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей, 1991).

На думку І. Цимбалюк та А. Колоска, соціальний захист має на меті забезпечення УБД необхідними ресурсами і послугами для їхнього адаптивного та успішного включення в цивільне суспільство (Цимбалюк & Колосок, 2024). Особливість соціального захисту УБД, за І. Наливайко, полягає в тому, що вони мають право на задоволення своїх соціальних потреб та отримання соціального захисту, що регулюється спеціальним законодавством (Наливайко, 2023).

Я. Митько виокремлює такі особливості соціального захисту УБД:

- специфічний суб'єктний склад правовідносин, які виникають під час цього процесу;
- особливий правовий статус суб'єктів;
- специфічний елементний склад соціального захисту;
- охоплення фактично всіх сфер суспільного життя УБД;

– зв'язок із процесом реформування державної системи соціального захисту УБД;

– розгалужена система нормативно-правового забезпечення з цього питання, яка включає як загальне законодавство про соціальне забезпечення громадян, так і спеціальне (Митько, 2016).

Згідно із Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (ст. 12) та іншими нормативно-правовими документами УБД мають право на користування пільгами, які можна поділити на групи:

а) у сфері житлово-комунального господарства та житлового забезпечення:

– 75% знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 м² загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 м² на сім'ю);

– 75% знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання;

– 75% знижка вартості палива для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення.

– першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва (Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, 1993).

б) у сфері охорони здоров'я:

– безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

– першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

– безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування;

– щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

– користування при виході на пенсію чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до

яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

– першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

в) *пільги у сфері транспорту:*

– безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів;

– безкоштовний проїзд 1 раз на 2 роки залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд 1 раз на рік вказаними видами транспорту зі знижкою 50% (Нова Каховка, 2023; Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, 1993; Пурик, 2022);

г) *пільги, які стосуються захисту соціальних прав, сфер соціального обслуговування і соціального страхування:*

– першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

– виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

– використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік;

– переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації;

д) *пільги у сфері освіти:*

– спеціальні умови участі у конкурсному відборі на навчання для здобуття вищої освіти (Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році, 2024);

– навчання за кошти місцевого або державного бюджету;

– пільгові довгострокові кредити на навчання;

– право на отримання соціальної стипендії;

– першочергове поселення та безоплатне проживання в гуртожитку;

– безоплатне забезпечення підручниками та доступ до інтернету у закладах освіти (Волошин, 2024).

ж) *інші види пільг.*

Сьогодні політика ветеранського розвитку визначається державою як один із пріоритетних напрямів, який спрямований на надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів одночасно із впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту. Соціальна складова державної ветеранської політики передбачає:

– єдину систему обліку послуг, які отримані ветераном;

– підтримку його фізичного і ментального здоров'я;

– адаптацію до цивільного життя;

– інтеграцію в суспільство, родину, громаду, трудові колективи;

– підтримку осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;

– забезпечення житлом (перехідний період) (Рада, 2023).

Проблемними питаннями у сфері соціального захисту УБД є:

– питання, які стосуються осіб, зниклих безвісти, та військовополонених – УБД;

– питання соціально-психологічної реабілітації УБД;

– придбання житла шляхом інвестування в об'єкти житлового будівництва, що потребує нормативно-правового врегулювання відповідальності забудовника за порушення введення в експлуатацію об'єкта нерухомості та надання документів щодо права власності на житло після завершення будівництва;

– актуалізація питання формування Збройних Сил України за стандартами НАТО з урахуванням принципу професійного кадрового добору, що додатково вимагає посиленої уваги до наявної системи соціального забезпечення УБД (Спицька, 2022).

Усі ці питання потребують додаткових досліджень, спрямованих на урахування потреб УБД, покращення якості надання соціальних послуг, залучення до обговорень, законотворчого процесу, громадських і ветеранських організацій, професійних спілок, інших сторін соціального партнерства тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, система соціального захисту УБД на сьогоднішній день включає: єдину систему обліку послуг, які отримані УБД; підтримку їх фізичного і ментального здоров'я; адаптацію до цивільного життя; інтеграцію в суспільство, родину, громаду, трудові колективи; підтримку осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; забезпечення житлом тощо.

До особливостей соціального захисту УБД слід віднести: особливий правовий статус суб'єктів та специфічний суб'єктний склад правовідносин, які виникають під час цього процесу; специфічний елементний склад соціального захисту; охоплення фактично всіх сфер суспільного життя УБД; зв'язок із процесом реформування державної системи соціального захисту УБД; розгалужену систему нормативно-правового забезпечення (загальне

законодавство про соціальне забезпечення громадян та спеціальне законодавство, яке безпосередньо стосується УБД).

Проблемними аспектами у сфері соціального захисту, які потребують додаткового вивчення й удосконалення, є: питання соціально-психологічної реабілітації УБД; питання, які стосуються осіб, зниклих безвісти, та військовополонених – учасників бойових дій; питання придбання житла шляхом інвестування в об'єкти житлового будівництва; питання щодо покращення якості надання соціальних послуг, удосконалення нормативно-правової бази у сфері соціального захисту УБД відповідно до потреб УБД, державних і міжнародних стандартів.

Подальші наукові дослідження вбачаємо у вивченні сучасного стану соціальної політики держави щодо соціального захисту учасників бойових дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волошин М. УБД та їхні діти можуть отримати пільги на навчання і стипендії. 2024. URL: https://24tv.ua/education/pilgi-dityam-uchasnikiv-viyni-boyovih-diy-pri-vstupi-2024-yaki_n2599007 (дата звернення: 14.10.2024)
2. Воропай Л. А. Міжнародні аспекти формування державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2 (25). С. 215–219. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-2.37>
3. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Ред. від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.10.2024)
4. Кравченко О., Кучер Г. Соціальний захист учасників ато/оос та їхніх сімей на рівні громади. *Social Work and Education*. 2022. Вип. 9. №2. С. 197–209. DOI: 10.25128/2520-6230.22.2.2
5. Митько Я. В. Поняття та особливості соціального захисту учасників бойових дій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2016. Вип. 40. Т. 3. С. 39–43.
6. Наливайко І. Теоретико-правова характеристика соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №2. С. 179–186. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.30>
7. Нова Каховка. Соціальний захист учасників бойових дій. 2023. URL: <https://novakahovka.com.ua/uk/articles/item/1041> (дата звернення: 17.10.2024).
8. Пінчук Р. С., Письменна О. П. Правовий захист учасників бойових дій та ветеранів війни. Актуальні проблеми держави і права. 2019. Вип. 83. С. 175–183. DOI: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i83.130>
9. Рада. Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів схвалив низку рекомендацій органам влади стосовно забезпечення підтримки ветеранів – учасників бойових дій у післявоєнний період. 2023. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234988.html (дата звернення: 16.10.2024)
10. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 23.10.2024)
11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. Ред. від 01.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 14.10.2024)
12. Пурик К. С. Соціальний захист учасників бойових дій та добровольців сил територіальної оборони Збройних Сил України. *Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук* : збірник матеріалів доп. учасників міжнар. наук.-практ. конфер. (Харків-Рига, 2022). С. 182–184. URL: <http://dspace.library.khai.edu/xmlui/handle/123456789/2779> (дата звернення: 14.10.2024)
13. Сіпратов Р. Названо кількість учасників бойових дій в Україні з 2014 року. 2024. *Патріот Донбасу*. URL: <https://donpatriot.news/zelenskyj-ta-poroshenko-privitaly-donalda-trampa-z-peremogoyu-na-vyborah-prezydenta-ssha> (дата звернення: 16.10.2024)

14. Спицька К. Правові засади соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. №2. С. 171–181. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2336>

15. Халява, В. Політика соціального забезпечення учасників бойових дій у зарубіжних країнах. *Просторовий розвиток*. 2022. №2. С. 238–245. DOI: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2022.2.238-245>

16. Цимбалюк І.; Колосок А. Теоретичні основи соціально-економічної реінтеграції ветеранів у цивільне суспільство. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. №2. С. 140–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.20>

REFERENCES:

1. Voloshyn, M. (2024). UBD ta yikhni dity mozhut otrymaty pilhy na navchannia i stypendii [Combatants and their children can receive benefits for studies and scholarships]. Retrieved from https://24tv.ua/education/pilgi-dityam-uchasnikov-viyni-boyovih-diy-pri-vstupi-2024-yaki_n2599007 [in Ukrainian].

2. Voropai, L. A. (2020). Mizhnarodni aspekty formuvannia derzhavnoi polityky u sferi sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii [International aspects of the formation of state policy in the field of combatants' social protection]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 2 (25). 215–219. <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-2.37> [in Ukrainian].

3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. Kravchenko, O., & Kucher, H. (2022). Sotsialnyi zakhyst uchasnykiv ato/oos ta yikhnikh simei na rivni hromady [Social protection of combatants and their families at the community level]. *Social Work and Education*, 9 (2). 197–209. DOI: 10.25128/2520-6230.22.2.2 [in Ukrainian].

5. Mytko, Y. V. (2016). Poniattia ta osoblyvosti sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii [Concept and features of combatants' social protection]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo»*, 40 (3). 39–43. [in Ukrainian].

6. Nalyvaiko, I. (2023). Teoretyko-pravova kharakterystyka sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii v Ukraini [Theoretical and legal characteristics of social protection of combatants in Ukraine]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 2. 179–186. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.30> [in Ukrainian].

7. Nova Kakhovka (2023). Sotsialnyi zakhyst uchasnykiv boiovykh dii [Social protection of combatants]. Retrieved from <https://novakahovka.com.ua/uk/articles/item/1041> [in Ukrainian].

8. Pinchuk, R. S., & Pysmenna, O. P. (2019). Pravovyi zakhyst uchasnykiv boiovykh dii ta veteraniv viiny [Legal protection of combatants and war veterans]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 83. 175–183. <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i83.130> [in Ukrainian].

9. Rada (2023). Komitet za pytan sotsialnoi polityky ta zakhystu prav veteraniv skhvalyv nyzku rekomendatsii orhanam vlady stosovno zabezpechennia pidtrymky veteraniv – uchasnykiv boiovykh dii u pisliavoienni period [The Committee on Social Policy and Protection of the Veterans' Rights approved a number of recommendations to the authorities regarding the provision of support for veterans who took part in hostilities in the post-war period]. Retrieved from https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234988.html [in Ukrainian].

10. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 №2011-XII [On social and legal protection of military personnel and their family members: Law of Ukraine dated December 20, 1991 No. 2011-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukrainian].

11. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 22.10.1993 № 3551-XII. Red. vid 01.10.2024 [On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law of Ukraine dated October 22, 1993 No. 3551-XII. Ed. from 01.10.2024]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].

12. Puryk, K. S. (2022). Sotsialnyi zakhyst uchasnykiv boiovykh dii ta dobrovoltsiv syl terytorialnoi oborony Zbroinykh Syl Ukrainy [Social protection of combatants and volunteers of the territorial defense forces of the Armed Forces of Ukraine]. (pp. 182–184). *Ukrainskyi doslidnytskyi prostir v umovakh viiny: adaptatsiia y perezavantazhennia tekhnichnykh i yurydychnykh nauk* (Kharkiv-Ryha, 2022). Retrieved from <http://dspace.library.khai.edu/xmlui/handle/123456789/2779> [in Ukrainian].

13. Sypatov, R. (2024). Nazvano kilnist uchasnykiv boiovykh dii v Ukraini z 2014 roku. 2024 [The number of participants in hostilities in Ukraine since 2014 is named]. *Patriot Donbasu*. Retrieved from <https://donpatriot.news/zelenskyj-ta-poroshenko-pryvitaly-donalda-trampa-z-peremogoyu-na-vyborah-prezydenta-ssha> [in Ukrainian].

14. Spyska, K. (2022). Pravovi zasady sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii v Ukraini [Legal principles of combatants' social protection in Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk*, 2. 171–181. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2336> [in Ukrainian].

15. Khaliava, V. (2022). Polityka sotsialnoho zabezpechennia uchasnykiv boiovykh dii u zarubizhnykh krainakh [Policy of social security of participants in hostilities in foreign countries]. *Prostorovyi rozvytok*, 2. 238–245. <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2022.2.238-245> [in Ukrainian].

16. Tsybaliuk, I., & Kolosok, A. (2024). Teoretychni osnovy sotsialno-ekonomichnoi reintehratsii veteraniv u tsyvilne suspilstvo [Theoretical foundations of socio-economic reintegration of veterans into civil society]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2. 140–148. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.20> [in Ukrainian].